

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет природничих наук

Кафедра хімії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Техногенні системи та екологічні ризики

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Хімія

Спеціальність 102 Хімія

Галузь знань 10 Природничі науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “25” січня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Техногенні системи та екологічні ризики
Викладач (і)	Складанюк Марія Богданівна
Контактний телефон викладача	+380507449508;
E-mail викладача	mariia.skladaniuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	щотижня

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності виникнення і розвитку техногенно небезпечних ситуацій у природних і антропогенних екосистемах, а також про шляхи мінімізації шкідливого впливу на екосистеми антропогенних катастроф.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета курсу – ознайомлення студентів із системою основних наукових знань і методів дослідження в галузі техногенної безпеки, з положеннями чинного законодавства України стосовно охорони довкілля від техногенного впливу, методами і способами нейтралізації та моніторингу різного виду забруднень.

Цілі навчальної дисципліни: сформувати у студентів комплексний підхід до вивчення катастрофічних процесів і явищ у антропогенних екосистемах України; сформувати навички використання екологічних знань у розв'язанні практичних завдань з попередження і ліквідації наслідків антропогенних катастроф.

знати:

причини виникнення техногенно небезпечних ситуацій на територіях та акваторіях з певними природними умовами;

механізми дії небезпечних чинників навколишнього середовища на живі організми та будівлі;

методи попередження розвитку екологічно небезпечних ситуацій та шляхи усунення наслідків дії екологічно небезпечних факторів.

вміти:

аналізувати якісну та кількісну науково-практичну інформацію, що стосується екологічно небезпечних явищ, об'єктів, факторів;

визначати екологічно небезпечні рівні дії чинників навколишнього середовища;

визначати засоби захисту людей, тварин, будівель від негативної дії екологічно небезпечних ситуацій на територіях та акваторіях з певними природними умовами.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати знання і розуміння математики та природничих наук для вирішення якісних та кількісних проблем в хімії.

СК2. Здатність розпізнавати і аналізувати проблеми, застосовувати обґрунтовані методи вирішення проблем, приймати обґрунтовані рішення в області хімії.

СК3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт виходячи із вимог хімічної метрології та професійних стандартів в галузі хімії.

СК10. Здатність до опанування нових областей хімії шляхом самостійного навчання.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Розуміти ключові хімічні поняття, основні факти, концепції, принципи і теорії, що стосуються природничих наук та наук про життя і землю, а також хімічних технологій на рівні, достатньому для їх застосування у професійній діяльності та для забезпечення можливості в подальшому глибоко розуміти спеціалізовані області хімії.

ПРН2. Розуміти основи математики на рівні, достатньому для досягнення інших результатів навчання, передбачених цим стандартом та освітньою програмою.

ПРН8. Знати принципи і процедури фізичних, хімічних, фізико-хімічних методів дослідження, типові обладнання та прилади.

ПРН19. Використовувати свої знання, розуміння, компетенції та базові інженерно-технологічні навички на практиці для вирішення задач та проблем відомої природи.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
практичні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий

Будь-який	102 Хімія	Будь-який	Вибірковий
-----------	-----------	-----------	------------

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб
Тема 1. Природні і техногенні екологічні катастрофи, пов'язані з літосферою. Практичне заняття 1. Тектонічні напруження: види, головні чинники, механізми утворення, наслідки дії.	1	1	5
Тема 2. Джерела і типи напружень в гірських породах. Методи детекції напружень в гірських породах. Практичне заняття 2. Основні джерела забруднення води і переважаючі забрудники водних екосистем. Якість питної води в Україні.	1	1	5
Тема 3. Антропогенні впливи на ґрунти в Україні. Законодавство з охорони літосфери в цілому та родючих земель зокрема. Практичне заняття 3. Основні напрями і заходи по зниженню рівня шкідливих викидів автотранспорту (технологічні, санітарно-технічні, планувальні і адміністративні).	1	1	5
Тема 4. Техногенні екологічні катастрофи, пов'язані з гідросферою України. Практичне заняття 4. Циркуляційні особливості і умови трансформації, перенесення і локалізації забруднень в атмосфері	1	1	5
Тема 5. Екологічна безпека малих річок України. Екологічна безпека. Практичне заняття 5. Біологічні ефекти дії ЕМП	1	2	5
Тема 6. Техногенні екологічні катастрофи, пов'язані з атмосферою і атмосферними процесами. Практичне заняття 6. Прогнозування пожежонебезпечних ситуацій.	1	2	5
Тема 7. Моніторинг якості атмосферного повітря. Розсіювання токсичних викидів в атмосфері. Санітарно-захисні зони налізу. Практичне заняття 7. Переваги і недоліки отримання трансгенних організмів.	1	2	5
Тема 8. Законодавство України, спрямоване на захист літосфери, гідросфери і атмосфери.	1	2	5

Практичне заняття 8. Переробка і поховання радіоактивних відходів.			
Тема 9. Оцінка точності, правильності і точності методів кількісного хімічного аналізу. Практичне заняття 9. Організаційні і технологічні принципи підвищення ефективності очищення промислових забруднень.	1	2	5
Тема 10. Шумове і вібраційне забруднення навколишнього середовища України. Основні характеристики і закономірності розповсюдження звукових коливань. Практичне заняття 10. Технологічна переробка відходів.	1	2	5
Тема 11. Електромагнітне забруднення навколишнього середовища. Практичне заняття 11. Екологічні вимоги організації сучасного виробництва.	1	1	5
Тема 12. Джерела радіохвильового забруднення навколишнього середовища. Практичне заняття 12. Екологічний моніторинг.	1	1	5
ЗАГ.:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Залік: максимальна оцінка – 100 балів. тест в системі d-learn. Для зарахування контрольної роботи необхідно набрати не менше 50 % балів.
Практичні заняття	Підготовка презентації, усний виступ.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконана контрольна робота.
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік. Форма здачі: комбінована (усна, письмова).

7. Політика навчальної дисципліни

<p>Практичні роботи: презентації на теми, узгоджені з викладачем.</p> <p>Академічна доброчесність: Не допускаються списування плагіат.</p> <p>Відвідування занять: Пропуски практичних занять не повинні перевищувати 50% часу.</p> <p>Неформальна освіта: Зараховується за узгодженням з викладачем..</p>
--

8. Рекомендована література

1. Васюкова, Г.Т. Екологія: підручник / Г. Т. Васюкова, О. І. Грошева. - К.: Кондор, 2009. - 524 с.
2. Екологічна геологія. Підручник \ За ред. Коржнева М.М. - К.: ВПЦ „Київський університет. - 2005. - 250 с.
3. Малахов ІМ. Техногенез у геологічному середовищі. - Кривий Ріг: ОКТАНТ-ПРИНТ, 2003. - 252 с
4. Рудько Г.І., Адаменко О.М. Екологічний моніторинг геологічного середовища. - Львів: ВЦ ЛНУ ім. І.Франка, 2001. - 260 с.
5. Рудько Г.І. Техногенна екологічна безпека геологічного середовища. - Львів: ВЦ ЛНУ ім. І.Франка, 2001. - 359 с.
6. Добровольський В.В. Екологічний ризик: оцінка і управління: [навчальний посібник] – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П.Могили, 2010 - 216 с.

Викладач: к.фіз.-мат.н. Складанюк М.Б.